LES LLETRES

EL PREMI CREXELLS D'ENGUANY

Enguany les perspectives del Premi Creixells són pàl·lides en absolut. Fins fa pocs dies encara no hi havia estat enviada cap novel·la. Alguns dels nostres novel·listes treballen força. S. Juan Arbó, Miquel Llor, Carles Soldevila. Aquest darrer sembla que ja ha enllestit la novel·la que preparava; els altres dos estan en plena febre de creació. Una mirada a les novel·les que s'han publicat en el decurs d'aquest any dóna uns resultats ben tristos: "El vagabund", de Bertrana; "Climent", de C. Fages. Francesc Trabal té a punt de publicar una nova obra, Ignasi Agustí té inèdita la seva primera producció en aquest gènere... No hi ha ningú entre aquests darrers—si fem l'honorable excepció de Prudenci Bertrana—que ens ofereixi garanties d'haver creat una obra de prou qualitat per figurar a primerissim rengle. Fages i Agustí, després d'haver adquirit un cert prestigi de poetes, es llancen a la primera aventura, i a Francesc Trabal li succeeix el mateix que a Soldevila: fan una obra de prou categoria per depassar amb escreix la qualitat dels mediocres, però els falta la puixança i la fortalesa que cal als novel·listes profunds. Llor, Bertrana i S. Juan Arbó són els únics candidats possibles. Els dos primers en anys anteriors ja s'endugueren la glòria; el darrer no se l'endugué perquè la seva obra és massa profunda per plaure a uns senyors que en la seva vida no han fet res més que jugar a escacs al jardí de l'Ateneu i embadalir-se davant tot el que de pornogràfic pugui tenir una vida privada. S. Juan Arbó ha publicat enguany les "Notes d'un estudiant que va morir boig" i actualment treballa en una novel·la d'alta volada i de grans ambicions. Si l'enllesteix amb el temps oportú per a presentar-la al concurs cal convenir que serà, entre els candidats que s'endevinen, el més ben qualificat. També Agustí Esclasans treballa en una novel·la, "Presència de Cecília". I enguany el Jurat del Premi Crexells ja deixaran de constituir-lo uns quants senyors de penya que eren els àrbitres de tot. I cal suposar que els substituts tindran prou categoria per no repetir amb la nova obra d'Esclasans, si és que la té enllestida, el que s'esdevingué amb el memorable "Víctor o la rosa dels vents", que es veié eliminat per "L'amor retrobat" de Carles Capdevila.

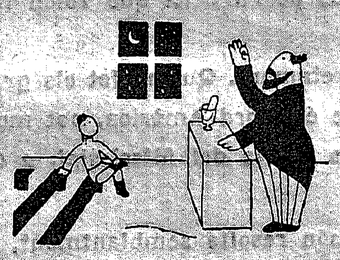

LA MIRADA D'ANGLATERRA DAMUNT D'ESPANYA

Londres registra actualment un gran succés editorial constituït per l'obra "The Spanish Republic: A survey of two years of progress", que ha estat llançada al mercat per la casa Syre and Spottiswoode i que signa "Anonymous". Aquest "Anonymous" ha d'amagar forçosament la personalitat d'un coneixedor de les coses del nostre país, particularment dels problemes socials i polítics que avui travessem, que són observats i jutjats amb una extraordinària lucidesa. Potser accentua un xic les perspectives de grisor, però cal convenir que esguardades objectivament les nostres coses no n'hi ha per menys; tots els oasis de color i d'alegria que nosaltres endevinem en la situació d'aquest país nostre els devem a l'optimisme que tenim per al futur. La premsa anglesa, però no se n'ha donat compte d'aquest esperit que ens fa afrontar l'esdevenidor amb confiança; per això el "Daily Telegraph" i el "Daily Mail" en comentar aquest llibre han dit que no poden ignorar-lo els estudiosos que veritablement s'interessen per les coses d'Europa i que cap amic d'Espanya no pot llegir-lo sense dolor. Quin pam de nas se n'emportaran, però, molt aviat!

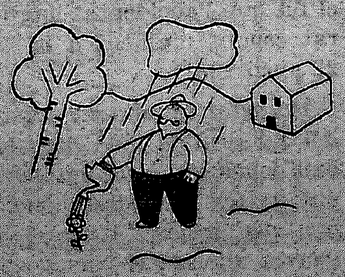

CONCURS DE CARTELLS

Tot fa preveure que el concurs de cartells organitzat per la Federació de Turisme de Catalunya i Balears tindrà un gran èxit, sobretot de concurrència, a desgrat del termini d'admissió d'obres, excessivament curt. Un altre concurs, que ha causat sorpresa entre els nostres cartellistes: el de "L'Opinió". Des de fa una llarga temporada els concursos de cartells se succeeixen amb una gran regularitat. Serà l'única manera de crear uns quants professionals del cartellisme.

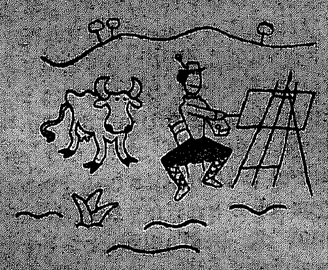

LES SOCIETATS CULTURALS I ARTISTIQUES

Es interminable la sèrie d'entitats dedicades a l'art i a la cultura que es funden a Barcelona. Totes neixen amb el corresponent manifest, una mica enfadat i grandiloqüent, i es proclamen molt joves, gairebé cadells. L'obra d'aquests sembradors, però, no està pas d'acord amb els seus propòsits, i l'art i la cultura van fent la seva via, una mica a empentes, sense poder comptar gaire amb aquests seus defensor.

LES ARTS

La "mise en scène"

I

En els països on el teatre conserva més viva la seva influència, els decoradors han donat una importància decisiva a la "mise en scène". En successives conquestes han bandejat l'escenografia de trucs, els escenaris realistes, amb jocs d'aigua, pedres i herbes veritables, els decorats artístico-científics, on l'escenògraf posava de manifest, primer que res, els seus coneixements de perspectiva i les possibilitats del seu enginy. L'escenògraf pensava poc amb l'obra que havia de decorar, perquè es creia obligat a dir, ell també, moltes coses al públic, i les deia amb un esclat de tela i paper pintat i cartó lamentable.

Ha triomfat el bon sentit, i Màxim Dethomas ha pogut dir del decorat que "ha d'ésser sobretot un bon servidor del drama. Realitzar el programa, obtenir l'acord del personatge i el decorat, establir l'harmonia general d'una discreció volguda i pensada, a fi de deixar a l'autor i als intèrprets, la facilitat de donar a l'obra tot el seu esclat".

Cal acceptar que l'escenògraf ha de compenetrar-se, abans que tot, amb el pensament de l'autor, i oblidar l'abast de les pròpies habilitats. Compenetrar-se'n i completar-lo. Quan escriu l'obra, el literat s'imagina el medi en el qual es desenrotlla, naturalment, i la localitza ja, en la seva imaginació, en un escenari decorat segons el seu gust i el seu criteri; les acotacions de l'obra referents al decorat reflecteixen la manera com voldria veure l'autor escenificada la seva obra. Hi ha escriptors de teatre, el bon sentit dels quals permet comprendre tot el que han de confiar al decorador, però, n'hi ha d'altres que no, i curen tant els detalls de les seves acotacions, que l'escenògraf no pot fer altra cosa que plasmar el que ells han imaginat; el resultat és sempre, o gairebé sempre, lamentable.

Gabrielle d'Anunzio, en la descripció del decorat de "La llàntia de l'odi", que omple una pàgina i mitja en octau, de lletra menuda, i està plena de detalls de mal gust, diu, entre altres coses: "Apareix una peça a peu pla, en l'antiga casa pairal dels Barons de Sangro, construïda en el dors desigual de la muntanya". Es impossible per a l'escenògraf explicar a l'espectador que la casa està construïda en el dors desigual d'una muntanya, tenint en compte que l'espectador està situat davant d'un interior de la casa, perquè cap construcció, que ha de conservar la verticalitat de les seves parets i la perpendicularitat entre les terres i els sostres amb les parets, pot traduir en el seu interior les desigualtats del terreny de fora. L'advertència és inútil per tant i no té cap valor per a l'escenògraf, ni per a l'espectador, que no la podrà conèixer si no llegeix l'obra, i cal acceptar que les obres de teatre són concebudes per tal d'ésser representades, abans que per a ésser llegides.

En la mateixa acotació diu: "Un fris ornat de preuades escultures, corre sota les voltes del sostre, i sobre profundes arcades, de les quals, n'hi ha algunes d'obertes, altres d'aparedades i altres sostingudes per puntals de fusta". Imagineu com és possible que el decorador doni la sensació del valor d'aquelles escultures, en un fris d'un recorregut tan accidentat, i tenint en compte que, més avall, l'autor adverteix que "Tot és vell, consumit, ple d'esquerdes, gairebé corromput, ple de pols, condemnat a desaparèixer. El poeta domina, en aquest cas, a l'home de teatre, que ha de conèixer les possibilitats i les limitacions de l'escenari. Si algun escenògraf fos capaç de plasmar el decorat de "La llàntia de l'odi" tal com l'explica el seu autor, el resultat seria tan horrible, que difícilment es trobaraí un home sensible que pogués fer d'espectador durant tot el transcurs de l'obra desenrotllada en aquest ambient.

Moltes vegades llegint acotacions s'hi troben notes plenes d'absurd. Albert Llanes escriu, per al decorat de "Don Gonzalo o l'orgull del gec": ..." l'escena representa una cotxeria de Barcelona. Encara que no hi manca res, no està muntada el que es diu a la moderna, com gairebé totes les de l'Eixampla. S'ha de conèixer que, encara que l'amo té molts diners, és refractari al gust que impera a Barcelona avui per avui. L'únic moble del tot a la moda és l'escriptori on s'apunten els encàrrecs o el que sigui. D'això en té cura la Conxita, i, com que té molt més bon gust que el seu pare, s'ha fet l'escriptoriet tal com ella ha volgut".

Així, el decorador, en escenificar l'obra, s'ha d'arranjar les coses de manera que donin la sensació que, a desgrat que el patró de la cotxeria té diners, no està identificat amb la moda actual, i després posar en escena un escriptori que es vegi més modern que les altres coses perquè l'ha fet fer un filla del cotxer que es diu Conxita, i que té més bon gust que el seu pare.

Recordo una obra dolenta, el nom de la qual i el del seu autor no cal esmentar, on s'explica el decorat de l'acte únic amb una excessiva minuciositat de detalls de mal gust, i, entre altres coses, diu de posar sobre un sillonet de jonc, uns quants diaris: "El Brusi", "La Vanguardia", "La Veu". Com s'imaginava l'autor que podrien recollir els espectadors, des dels seus llocs, aquest petit detall?

A. Butti, en imaginar el decorat per a la seva obra "Flames en l'ombra" ho va fer també amb una gran riquesa de detalls inútils. En transcric uns trossos: (la descripció total omple una pàgina en octau de lletra petita) "...una taula plena de llibres i cartes, i un Sant Crist d'ivori i d'èban". 'En la paret del foro una gran vidriera amb porta (amb cortinetes verdes)".

El primer detall transcrit, el del Sant Crist construït amb un material determirat, és absolutament inútil, perquè és de suposar que en representar-se l'obra, hom es valdria del primer crucifix de sobretaula que hi hagués en el magatzem. Per altra banda, si es reeixis a donar la sensació d'ivori i d'èban, ni el conjunt del decorat, ni l'ambient de l'obra, hi perdrien ni hi guanyarien res. El detall de la "gran vidriera amb porta (amb cortinetes verdes)" és inútil i absurd. El color verd de les cortines no influiria gaire en l'ambient, i en canvi és molt possible que contribuís a enlletgir l'escenari.

He escollit aquests exemples a l'atzar, entre els més característics de molts que tenen defectes semblants i que serien inacabables de transcriure.

Al costat d'aquesta majoria d'escriptors de teatre que semblen desconèixer les possibilitats i la finalitat de la "mise en scène", n'hi ha hagut d'altres, pocs, la intuïció meravellosa dels quals els ha permès comprendre tot el que calia confiar al decorador. Les seves acotacions per a decorats són breus i precises. En trasncric unes quantes, triades també a l'atzar entre les més sobresortints.

De Shakespeare, en "Macbeth": "Un camp a la vora de Fores", "Un erm", "Fores", "Inverness", "Una sola en el castell de Macbeth", etc., etc. Totes les acotacions per a decorat en les obres de Shakespeare obeeixen a la mateixa concepció.

De Carles Goldoni, en "La malaltia fingida": "Botiga d'apotecari", "Cambra de Rosaura", "Carrer", "Cambra de Pantaleó".

Molière, per a "El malalt imaginari", esmenta solament que l'escena transcorre a París.

Aquestes acotacions no ofereixen cap entrebanc per al decorador de teatre i deixen per ell tota la responsabilitat de la "mise en scène."

l'e

El vent bufava a ratx
blanquir els pollar
vals. Uns núvols rà
el blau del cel. Els
plana eren tacats de sol
vinya dins l'ombra. A
molt blava, la catedral i
vant el cel i les cases d
ven darrera com un ran
una muntanyola esfumad

Les barraques de la v
tallades a ple camp dam
de terra batuda, prop de l
cabanyes de sostre rodó,
vellada, que distreien les
soldats. Hi havia un petit
tat, amb rengleres de llet
gueïdes, i al fons el cam
bres, vast espai dur i sec
ferro espinós.

En aquesta hora del mi
raques eren desertes, tots
gats. Els soldats peien s
bo i esperant l'exercici
s'assegué en un banc a l
llur perfum penetrador. L
pàl·lid enfloraven la terra
là per tal d'escriure la sev
domadària a la seva mar
cot llarg i ros, d'aspecte
plicava a escriure la seva
cientment. El seu unifor
feia bosses a l'esquena, a
seva silueta. La seva mà
mòbil, esperava la inspir
havia escrit: "Estimada
prés d'un sol cop, gargot
gràcies per la vostra lletra
tingut. Ací, tot va bé. Ara
exercici als baluards." S
mangué estàtic, sense pe
l'esperit enlloc. Esguard
Però no podia escriure m
perit era com ofegat i no
eixir ni un mot. Va signa
seu voltant una mirada i
me que tem haver estat
seva intimitat.

Hi havia en els seus ul
expressió intelligent, i el
eren pàl·lids sota un petit
Era gairebé femení d'asp
viments. Però amb algu
marcial, com algú que té f
ciplina, i que estima el se
bitualment hi havia una
plom jovenivol en el ple
i en el posat flexible del
moment, hom no podia a

Posà la postal a la bu
seva túnica, i anà a ajun
grupde companys que j
bra, enraonaven i reien
Bachmann, era ben lluny
romania a llur costat pe
llur presència. Al fons d'e
guna cosa l'emmenava a

En aquest moment re
de posar-se en fila. El ser
va per a comanar l'exer
home d'una quarantena d
i fortament desbastat. El
clinava endavant, entre p

FIGURES DEL CI

Conrad No

JULIEN BENDA

Advocats per a Lluis XV

I hauría un bell llibre a fer amb la llista d'homes sobre els quals la humanitat té un judici evidentment fals o als digne de revisió. En el pla li situaríem a la davantera Buf- el qual no fou, de cap manera, iptor pompós i "de manxetes" llegenda; Rousseau, el clàssic ista", sempre enfora de la rea- que, no contrastant, escrivia: stitutor prudent no comença re- nt lleis bones en si mateixes; e- ia si el poble al qual les destina te per a suportar-les"; Miche- ue no és precisament l'historia- ntasiós que se'ns conta, ans un lador molt documentat del seu , de creure jutges com Taine, ri Hauser; Chateaubriand que, àriament a certs clixés univer- s, sembla haver visitat perfecta- la Savane i altres tócoms que escriu. En el pla històric cita- per l'antiguitat, el "demagog" del qual Nitti, en el seu bell sobre la Democràcia, ens re- que fou víctima de la peça di- òria per excelència, les Nuvo- d'Aristòfan; quant als temps ns, els Jesuïtes, dels quals Ma- ie no els sent cap simpatia, ens a que han estat de part de Pas- objecte d'una genial injustícia... ací que se'ns invita avui a una rehabilitació, l'heroi de la qual Lluís XV. Historiadors brillants, e, Nolac, ens asseguren que a- príncep és, ell també, la víctima una llegenda; que fou bo, seriós, t als afers, ben iniciat en polí- lesitjós del bé públic, breu, tot trari del que se'ns diu.

* * *

raons d'aquests coratjosos llui- són convincents? Gaxotte, se- ls seus admiradors, recolza en ura d'una massa enorme de do- ts. Com que es tracta ací d'u- tòria clarament escrita ad pro- m, cal preguntar-se si les con- is que l'autor treu d'aquests do- ts són sempre legítimes. Per tal per-ho caldria haver-les llegit Confesso que no ho he fet. Pot- e els seus admiradors tampoc. a Nolhac, el control del seu ar és fàcil: recolza gairebé to- t en el testimoniatge de Vol- tal com s'expressa en el Siècle uis XV, en el Panégyrique i en funèbre. He rellegit aquestes he de dir que no m'han sem- mportar sempre les falagueres sions que en treu l'eloqüent a- c.

exemple, el que em sembla més ever (Siècle de Louis XV, capí- ; es tracta de l'exili de Choi-

is tenia la dissort d'esguardar els seus servidors com a ins- ts que podia trencar a gust exili és un càstig i tan sols la castigar. Es sobretot una gran per a un sobirà de castigar les faltes dels quals no són co- s, els serveis dels quals ho són, audeixen de la veu pública, que deixen sempre els amos."

a tampoc per a fer precisament del nostre heroi dir que "la se- a facilitat de caràcter el por- bre a preferir l'opinió dels al- la seva" (que me'n dieu d'a- virtut per a un capdavanter?) aquesta condescendència" li féu fer dues guerres —la guerra de Successió d'Austria i la guerra de Set Anys— de les quals es detalla (veure l'Eloge funèbre) quines catàstrofes se'n seguiren; no és cap elogi escriure, a propòsit d'ell, que "la tranquil·litat d'ànim seria el do més preciós de la naturalesa si podia ésser sempre unit a la tranquil·litat; no és cap elogi explicar que la manca d'acolliment d'aquest sobirà per a oficials ferits al seu servei no era en ell més que "un defecte d'atenció". Es veritat que, per altra banda, Voltaire assegura, que en tota la seva vida, Lluís XV no tingué cap ofuscació i que, d'una manera general, era en les seves relacions amb el seu veïnatge el que anomenaríem avui, molt gentil. Si tots els testimonis a favor de Lluís XV són d'aquesta força, la seva rehabilitació anirà malament.

* * *

Una altra qüestió. Admetem que les raons dels revisionistes siguin bones. Podran imposar-les al públic? Podran remuntar el corrent? Els Michelets, els Louis Blanc, els manuals de la República han enverinat l'opinió... La resposta és una mica simplista. L'han "enverinada" perquè ells també tenien raons a donar, algunes de les quals colpeixen l'ànima dels homes. Una de les més fortes és la total indiferència del poble a la mort d'aquest rei, al qual havia demostrat tant d'amor trenta anys enrera. Sis mil misses celebrades l'any 1744, quan la seva malaltia; tres misses l'any 1774! El capellà de Saint-Etienne-du-Mont obligat a marcir de la trona estant, la positura dels parisencs! L'opinió no pot deixar de considerar que el desafecte d'aquest poble era degut a alguna cosa; puix que aquest poble no havia llegit Michelet. I les "Societats de Pensament" no penetraven les bòries.

Una altra qüestió encara. Admetem sempre que Lluís XV no hagi estat l'home que se'ns diu. Quin interès ofereix des del punt de mira general? Confesso que em meravella la importància que els homes que es diuen historiadors atorguen, ací, a l'individu. No es tracta, certament, de negar la importància de l'individu, en matèria històrica, quan s'anomena Cèsar, Carlemany, Sant Lluís, Napoleó, Bismarck, i d'altres menys grans. Però per a Lluís XV, si no ens avenim a dir que fou en el món l'agent del mal que vol la llegenda, cal convenir que no fou tampoc l'agent del bé. La veritat és que no fou agent de cap mena. Sabia, diu el seu panegirista Voltaire, "que hi ha dolences de les quals hom no pot guarir, i que, aleshores, tot el que l'art pot proporcionar com a conhort als homes és fer-los viure amb llurs mals." En altres termes, fou el tipus d'aquests reis dels quals una història com la de Seignobos, que no considera seriosament els governadors d'homes més que en la proporció en què han actuat en l'evolució humana, pot no pronunciar el nom. Els que rehabiliten Lluís XV rehabiliten un home del qual el millor que es pot dir és que no fou, per res, un obrer de la història. Fan una obra que interessa la psicologia individual, la monografia, ben poc la història.

I això, una volta encara, és curiós per part dels historiadors.

EL CINEMA

UNA SEGONA BAIXA A LA COMEDIE

Els francesos, teatralment tradicionalistes, estan de pega. De la Comedie Française jo són dos els que han marxat, la Sorel i darrerament Víctor Francen, que si bé no es dedica com la primera al Music-Hall, en canvi, va amb Bernstein a posar-li una obra i a regentar el paper de director.

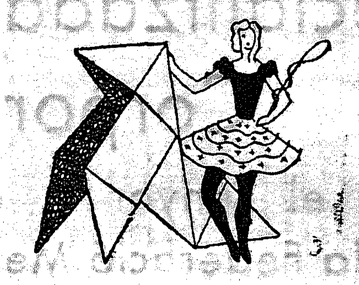

LENORMAND EN CINEMA

Esther Kiss, Suzanne Stanley i el gran Gemier estan realitzant una versió cinematogràfica de "Le Simoun" de Lenormand.

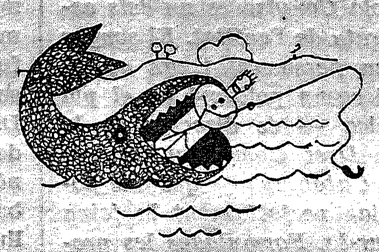

JA TENIM UN ALTRE DUCE

Noves que arriben d'Amèrica asseguren formalment el títol de "Duce americana" per la senyora Katherine Cornell que ha salvat amb el seu treball mantes obres que amenaçaven ruïna.

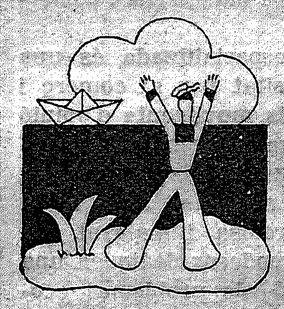

MES REVISTA!

Però és que no hi ha remei? Han de pensar que àdhuc al Poliorama tindrem revista!

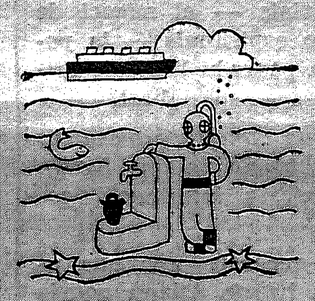

ESPERANCES

Tot filmant "Cafè de la Marina" van sortint valors autòctons. Particularment en el sexe feble.

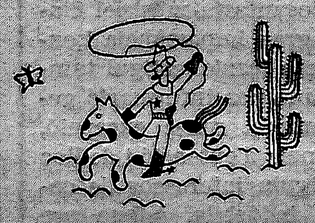

ESTADISTICA I PROJECTE

I ara que parlem de la Comédie bo serà una mica d'estadística. La susdita organització ha donat en total 547 representacions, 487 al carrer Richelieu i les 60 restant entre provincies i estranger. L'obra que ha assolit un èxit més remarcable ha estat "Le Médecin malgré lui", fet 10 vegades. L'any pròxim entra en repertori "L'Arlessienne" i molt fàcil una cèlebre obra d'Edmon Rostand.

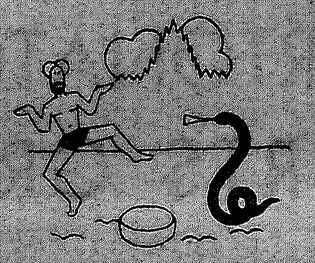

SI HITLER HO VOL...

La Societat "Els Critians Alemanys" es proposa realitzar un film sobre Luter per commemorar el 450 aniversari de la Reforma, que cau el 10 de novembre.

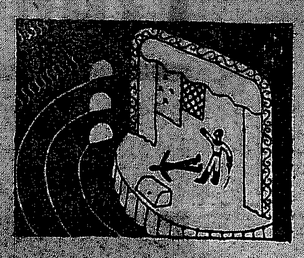

LA GUIGNE DE GARAT

No es pot pas negar que el món està ple de misteris insolubles. Un d'ells és el calvari d'Henry Garat. Com és que no es troba un director, un director! que no el sàpiga aprofitar? O és que és del tot inaprofitable? Qui sap!

EL TEATRE